

เศรษฐกิจสร้างสรรค์
เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ที่ยั่งยืน

สารคดี ฉบับที่ ๘

ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชာเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน*

ผศ.ชูลิทธิ์ ชูชาติ

ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

นักสังคมวิทยา William Ogbun ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 3 ประการ คือ การประดิษฐ์คิดค้น การค้นพบ และการแพร่กระจาย (การเปลี่ยนแปลงทางสังคม, 2556) และทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงของ Kurt Lewin ก็ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกัน 3 ประการ คือ การละลายพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลง และการดำรงพฤติกรรมใหม่ (กลยุทธ์การบริหาร การเปลี่ยนแปลง, ม.ป.ป)

Alvin Toffler ได้เขียนหนังสือ The Third Wave เพื่ออธิบายวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ จากสังคมบุพกาล ร่อนเร่ ล่าสัตว์ เก็บหาของป่า สู่วัฒนธรรมเมื่อหมื่นปีก่อน และเข้าสู่ คลื่นลูกที่สอง ด้วยสังคมอุตสาหกรรม ต่อจากนั้นสังคมจะสร้างอารยธรรมจากเบื้องล่างไปเบื้องสูง นี่คือความหมายของคลื่นลูกที่สาม (Alvin Toffler, 2539, น. 19-20.) นับตั้งแต่มนุษย์วานร หรือ Homo Erectus เป็นมนุษย์ปัจจุบัน Homo Sapiens จากชุมชนการเกษตรผ่านรัฐชนเผ่า นครรัฐ จนกลักลายเป็นประเทศในปัจจุบัน ล้วนพัฒนามาจากต้นแบบเดียวกัน แต่หลากหลายระบบนิเวศ และภูมิสังคม จึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมของกลุ่มคนที่เจริญก้าวหน้า ก็มีอิทธิพล ครอบคลุม แพร่กระจายเข้าสู่กลุ่มคนที่อารยธรรมด้อยกว่า

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมมนุษย์รวมตัวเป็นรัฐชนเผ่า นครรัฐ และประเทศ ต่างก็มีวัฒนธรรม ที่เกิดจากการตกผลึกจนเป็นรากเหง้าของตนเอง แต่กระแสวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งกว่า ก็สามารถทำลาย รากเหง้าวัฒนธรรมของกลุ่มชน หรือรัฐที่ด้อยกว่า ให้สูญสลายได้ โดยการใช้อำนาจทางการเมืองโจมตี ยึดครอง การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจเพื่อบ่อนทำลาย และการใช้อำนาจทางวัฒนธรรม เพื่อละลาย พฤติกรรมเก่า เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการดำรงพฤติกรรมใหม่ ตามหลักการของ Kurt Lewin หรือ การประดิษฐ์คิดค้น นวัตกรรมแล้วแพร่กระจายให้สังคมอื่นยอมรับ ตามหลักการของ Willaim Ogbun

*บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องคุณค่าของสินค้าออกสู่รัฐสยามสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์.

วัตถุประสงค์ของการเขียนบทความเรื่องนี้ เพื่ออธิบายพัฒนาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยที่ได้รับจากการแพร่กระจายมาจากภายนอก และสังคมไทยต้องรับไว้ ตั้งแต่สมัยอาณาจักรต่าง ๆ ในสยามประเทศ แต่การเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง ครอบคลุมทุกด้าน และส่งผลกระทบต่อปัจจุบัน คือการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจาก สนธิสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ.2398)

การเปลี่ยนแปลงทำให้ต้องเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม เกิดช่องว่างระหว่างคนจน (มีมาก) กับคนร่ำรวย (มีน้อย) และความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท หรือท้องถิ่นกันดาร

การนำเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เข้ามาแก้ปัญหาบนพื้นฐานหลักศาสตร์พระราช เศรษฐกิจพอเพียง และศึกษารูปแบบการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้อุตสาหกรรมบันเทิง บนพื้นฐานวัฒนธรรม (Culture) เนื้อหา (Content) และการสร้างสรรค์ (Creative) จนกระทั่งประสบผลสำเร็จ เกิดความเจริญเติบโตทั้งด้านเศรษฐกิจ และการรื้อฟื้นวัฒนธรรมเก่าที่มีวิธีการปฏิบัติงานอย่างไร รากเหง้าของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญในการปกป้องการสูญเสียอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง ความภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่า การนำเทคโนโลยีเหมาะสมเข้ามาพัฒนานวัตกรรมวัฒนธรรม หรืออุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry) หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Economy Industry) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐ หรือประเทศ ตลอดจนชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่สูญเสียดุลการค้า การชำระหนี้ และไม่สูญเสียจิตสำนึกในความเป็นคนไทย

สังคมไทยก่อนกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.1893 - 2310)

แผ่นดินไทยในปัจจุบัน มีมนุษย์อาศัยอยู่ตั้งแต่ก่อนสมัยประวัติศาสตร์ (Prehistoric Era) ตั้งแต่วัฒนธรรมยังชีพโดยเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ อาศัยตามถ้ำเพิงผา จนกระทั่งเกิดสังคมเกษตรกรรม ในยุคหินใหม่ (Neolithic) มากกว่า 10,000 ปีล่วงมาแล้ว ผ่านยุครัฐชนเผ่า นครรัฐ และอาณาจักรเก่าแก่ เช่น พุนิน ทวารวดี ตามพรลิงค์ ลังกาสูกะ หริภุญชัย โยนกนาคนคร โคตรบูรณ ล้านนา และสุโขทัย

วัฒนธรรมของรัฐชนเผ่า และอาณาจักรดังกล่าวแล้ว เริ่มต้นจากความเชื่อเรื่องผี ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ ทั้งหินยาน และมหายาน ศาสนาอิสลาม เพิ่งเข้ามาปลายสมัยสุโขทัย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 20

ในระบอบเวลาดังกล่าวแล้ว มีการติดต่อค้าขายกับจีน ทั้งทางบก และทางเรือ แต่จีนก็ไม่ได้มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทย ในด้านศาสนา ประเพณี และความเชื่อ

ดังนั้นรากเหง้าของสังคมไทยสมัยนี้ จึงเกิดจากอิทธิพลของอินเดีย ซึ่งผ่านทางอาณาจักรมอญ (พุทธศาสนา) และผ่านทางอาณาจักรเจนละ (ศาสนาพราหมณ์) ผสมผสานกับลัทธิเชื้อผีดั้งเดิม

สังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสนธิสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ 2398)

สังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา นอกจากรับวัฒนธรรมจากอินเดีย เรื่องพุทธศาสนาแล้วยังรับวัฒนธรรมจากอินเดีย ด้านการปกครอง กฎหมาย ความเชื่อเกี่ยวกับสมมุติเทพของพระมหากษัตริย์ การดนตรี การแสดง ฯลฯ กรุงศรีอยุธยารับวัฒนธรรมจากอินเดียเกือบทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังมีการติดต่อค้าขายกับจีน เปอร์เซีย ญี่ปุ่น และฝรั่ง ชาติยุโรป และเกิดการยอมรับศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์

รากเหง้าของกรุงศรีอยุธยา จึงหลากหลายมากกว่าสุโขทัย แต่การรับวัฒนธรรมฝรั่งจากยุโรปของกรุงศรีอยุธยาก็หยุดชะงักในสมัยราชวงศ์บ้านพลูหลวง (พ.ศ.2231 - พ.ศ.2310) และติดต่อมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2310 - พ.ศ.2352)

ดังนั้นรากเหง้าของวัฒนธรรมในระยะเวลาดังกล่าว จึงเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากอินเดียเป็นหลัก ผสมผสานกับจีน เปอร์เซีย และยุโรปบ้าง แต่วัฒนธรรมยุโรปก็หยุดชะงัก บางระยะเวลาดังกล่าวแล้ว มิได้ต่อเนื่อง

สังคมไทยหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ. 2398 – ปัจจุบัน)

หลังจากสยามประเทศ ต้องจำยอมทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ ใน พ.ศ. 2398 ทำให้ไทยต้องยกเลิกระบบผูกขาดซื้อขายสินค้าของหลวง (Royal Monopoly) ซึ่งต้องซื้อขายผ่านกรมพระคลังสินค้า เป็นพ่อค้าคนกลาง กลับกลายเป็นการค้าแบบเสรี ตามลัทธิทุนนิยม (Capitalism) แบบอังกฤษ ส่งผลให้เกิดการค้าเสรี แรงงานเสรี และการสร้างปัจจัยการผลิต เพื่อรองรับเศรษฐกิจแบบใหม่

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจแบบเกาส์ระบบทุนนิยม และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านการแต่งกาย เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2347 - พ.ศ.2411) หลังจากการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ.2398)

สำหรับการปฏิวัติสังคมทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การศาล กฎหมาย และการสร้างปัจจัยพื้นฐานการผลิต การเลิกทาส การเลิกไพร่ การปฏิรูปการศึกษา ฯลฯ ได้เปลี่ยนแปลงอย่างพลิกแผ่นดิน ตามแบบยุโรปในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411 - พ.ศ.2453)

การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ เป็นการเปลี่ยนแบบถอนรากถอนโคนจากระบบเก่าสู่ระบบใหม่แบบยุโรป และได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ดังนั้นงานชิ้นสำคัญของ "คณะราษฎร" คือ "การล้มเจ้า" ให้อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ส่วนการปฏิวัติ การเมือง การปกครอง การศาล กฎหมาย การภาษีอากร การเลิกทาส การเลิกไพร่ การสร้างปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต ได้เริ่มต้นก่อนแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 คณะราษฎร เพียงแต่ใช้วิธีการสืบสาน ต่อยอด หรือตัดยอดระบบศักดินาบางอย่าง เช่น การยกเลิกราชทินนามสำหรับหลัก 6 ประการของคณะราษฎร (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2018) ก็ได้บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เช่น เกิดปัญหาความยากจน โจรผู้ร้าย ขาดสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นชนบท ขาดระบบการคมนาคม

สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง นอกจากขาดงบประมาณแล้ว คือการแย่งอำนาจกันเองในกลุ่มคณะราษฎร จนกลุ่มบางคนต้องลี้ภัยไปอาศัยต่างแดน ด้วยความขัดแย้งคณะราษฎรกันเอง และบางคนที่เกิดจากความขัดแย้งกับระบบศักดินาเดิม

การพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวม 13 แผน ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2570 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - พ.ศ.2509) ถึงฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 - พ.ศ.2524) เป็นแผนพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต เน้นความเจริญของเมืองมากกว่าชนบท สินค้าออกเน้นผลิตผลทางการเกษตรเป็นหลัก (สำนักสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป) ผลของการพัฒนาตามแบบอย่างตะวันตก ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังไม่สามารถแก้ไข "ความโง่ จน เจ็บ" และความแร้นแค้นของสังคมชนบท ในที่สุดจึงเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 - พ.ศ.2529) หรือแผนพัฒนาชนบทยากจน เพียงระยะสั้น ๆ ในที่สุดก็หันกลับไปใช้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแบบเดิมอีก แต่เน้นอุตสาหกรรมแทนการเกษตร แก้ไขระบบการเงิน ในการค้าขายกับต่างประเทศอย่างเสรี เน้นอุตสาหกรรมบริการ และอุตสาหกรรมโรงงานมากขึ้นกว่าเดิม ในที่สุดก็นำประเทศไปสู่วิกฤตการณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และดำเนินการแก้ไขติดต่อกันมาหลายปี

หลักเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (พ.ศ.2470 - พ.ศ.2559) ทรงมีพระบรมราโชวาทครั้งแรกใน พ.ศ. 2517 ที่หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง การพัฒนาประเทศตามลำดับขั้น และความพอมีพอกิน ก็ได้มีพระบรมราโชวาทอย่างต่อเนื่องทุกปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539

ในที่สุด ก็อัญเชิญหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - พ.ศ.2549) จนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยแบบตะวันตก ซึ่งเริ่มต้นจากการถูกบังคับ และต้องพัฒนาประเทศให้เจริญทัดเทียมกับยุโรป เพื่อปกป้องเอกราชของชาติไทย การพัฒนาประเทศให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องอย่างยาวนานกว่าหนึ่งศตวรรษ ทำให้คนไทย หรือวัฒนธรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญาเดิม บางกลุ่มก็สูญเสียเอกราชทางจิตวิญญาณ สิมไทย หันไปนิยมตะวันตก หรือ ญี่ปุ่น เกาหลี

การสูญเสียเอกราชทางวัฒนธรรม ส่งผลกระทบโดยตรงกับการสูญเสียเอกราชทางเศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นการฟื้นฟูเยียวยาจิตวิญญาณ ต้องพึ่งพิงการผูกจิตสำนึกทางวัฒนธรรม ให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ศรัทธาในความเป็นไทย และต้องใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) หรือ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry) หรืออาจเรียกว่าอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industry) เข้ามาแก้ปัญหาแบบประเทศเกาหลี ควบคู่กับการใช้ศาสตร์พระราชา และหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจสร้างสรรค์คืออะไร

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้คำนิยาม Creative Economy ไว้ว่า "เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ บนพื้นฐานของการสร้างและการใช้องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพย์สินทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในการผลิตสินค้า และบริการใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ" (สำนักงานสภาพัฒนาการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2023)

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์บนฐานขององค์ความรู้ ทรัพย์สินทางปัญญา และการศึกษาวิจัย ซึ่งเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจ การผลิตสินค้า และบริการในรูปแบบใหม่ ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ หรือคุณค่าทางสังคม (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2563)

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) หรือ CEA ได้ส่งเสริมสาขาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หลัก 5 ประการคือ 1.กลุ่มรากฐานทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์ 2.กลุ่มคอนเทนต์และสื่อสร้างสรรค์ 3.กลุ่มบริการสร้างสรรค์ 4.กลุ่มสินค้าสร้างสรรค์ 5.กลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2563)

นอกจากนี้ในพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2561 ได้แบ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของประเทศไทย ประกอบด้วย 15 สาขา คือ (สำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2563)

1. งานฝีมือและหัตถกรรม
2. ดนตรี
3. ศิลปะการแสดง
4. ทัศนศิลป์
5. ภาพยนตร์
6. การแพร่ภาพและกระจายเสียง
7. การพิมพ์
8. ซอฟต์แวร์
9. การโฆษณา
10. การออกแบบ
11. การให้บริการด้านสถาปัตยกรรม
12. แฟชั่น
13. อาหารไทย
14. การแพทย์แผนไทย
15. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นอกจากนี้รัฐบาลพร้อมผลักดันวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ 5F เร่งส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Economy โดยใช้วัฒนธรรมที่มีศักยภาพ 5F ได้แก่

1. อาหาร (Food)
2. ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film)
3. การออกแบบแฟชั่นไทย (Fashion)
4. ศิลปะและการป้องกันตัวแบบไทย (Fighting)
5. เทศกาลประเพณีไทย (Festival)

ถ้าพิจารณาในมิติประวัติศาสตร์ของความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของรัฐสยามในอดีต ตั้งแต่สุโขทัย ถึงกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยก่อนเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป สินค้าออกสำคัญ ซึ่งเป็นมูลเหตุของความมั่งคั่ง ร่ำรวยของรัฐสยาม คือ ผลิตภัณฑ์จากป่า เช่น สัตว์ พืช หรือผลิตผลจากระบบนิเวศป่า ในรูปแบบของเครื่องเทศ สมุนไพร พืช และสัตว์

สินค้าออกสำคัญ เช่น ช้าง เขากวาง หนังกวาง ครั่ง ไม้ฝาง ไม้สัก กระจวาน กานพลู อบเชย พริกไทย ดีปลี เร่ว หรือ เครื่องเทศ และสมุนไพร ซึ่งใช้ในด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค รัฐสยามในอดีตเป็นแหล่งผลิตสินค้าออกที่สำคัญ ทั้งในยุโรป และเอเชีย และได้เปรียบดุลการค้าประเทศต่าง ๆ

สินค้าออกสมัยโบราณบางอย่าง เช่น ไม้ฝาง ยังเป็นเครื่องราชบรรณาการ

การใช้มิติประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ยกคุณค่าของสินค้าออกในอดีต ที่ยังมีประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมในปัจจุบัน เช่น ไม้ฝาง ไม้สัก ครั่ง เร่ว กระจวาน กานพลู ฯลฯ ก็จะทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่า และคุณค่าในผลผลิต หรือ นวัตกรรมซึ่งเกิดจากพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย

ศาสตร์พระราชา และเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ที่สร้างนวัตกรรมบนพื้นฐานประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เทคโนโลยี รวมทั้งระบบการตลาดที่เหมาะสม ก็ต้องคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง หรือสมดุลระหว่างความต้องการ (Demand) และผลผลิต หรือ บริการ (Supply) ที่ตอบสนองความต้องการ จึงเกิดดุลยภาพแห่งราคา มีเหตุผลข้อมูลในธุรกิจที่ทำการผลิต ต้องมีการป้องกันความเสี่ยง ในเรื่องภัยธรรมชาติ ภัยจากมนุษย์ ปัญหาเศรษฐกิจ และความวุ่นวายทางการเมือง ซึ่งต้องหาทางป้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์บางอย่าง ซึ่งเปราะบาง ยืดหยุ่นได้ง่าย เช่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เงื่อนไขของพื้นฐานความรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวัง เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบธุรกิจทุกประเภท การลงทุนทางธุรกิจ มิใช่การทำงานแบบลองผิด ลองถูก เพราะต้นทุนราคาแพง ดังนั้นจึงต้องศึกษาหาความรู้ ให้เกิดความรู้แจ้ง หรือเกิดการฉลาดรู้ ในธุรกิจของตนเอง แล้วทำด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ตระหนักถึงความพอประมาณ มีเหตุผล และการป้องกันความเสี่ยง

เงื่อนไขที่สำคัญ อีกอย่างหนึ่ง คือ คุณธรรม การประกอบอาชีพ ต้องซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ธุรกิจจึงจะดำรงอยู่ได้นาน และมั่นคง ลูกค้าไว้วางใจในคุณภาพของสินค้า

ความมีคุณธรรม นอกจากรับผิดชอบต่อลูกค้าแล้ว ต้องรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม ในเรื่องมลพิษ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ และการทำลายทรัพยากรชีวภาพ ทั้งมนุษย์ สัตว์ และพืช คุณธรรมข้อนี้สรุปได้ว่า "คนดี ต้องคู่กับคนเก่ง" สังคมจึงดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

ศาสตราจารย์พระราชารื่องอื่น ๆ ที่ควรยึดในการดำเนินงาน ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้แนว ศาสตร์พระราชานในเรื่องโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า และอากาศ การพลังงาน การศึกษา การสหกรณ์ การเกษตร และอื่น ๆ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, บก, 2563)

ในการดำเนินธุรกิจ ต้องยึดหลักการทรงงานเกี่ยวกับ เรื่อง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ศึกษาข้อมูล อย่างเป็นระบบ ทำตามลำดับขั้น เริ่มต้นจากเล็กขยายไปสู่อื่นๆ ทำแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร การระเบิดจากข้างใน ภูมิสังคม ทุนเงิน และทำงานแบบใจ (NGO) (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2564, 112-115)

หลักเศรษฐกิจพอเพียง และศาสตร์ พระราชา เป็นแนวคิด และการดำเนินงาน ในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี เพราะหลักการดังกล่าวแล้ว ยืนอยู่บนรากเหง้าของสังคมไทย ที่พร้อมสืบสาน ต่อยอด รับการเปลี่ยนแปลง และเทคโนโลยีที่เหมาะสม สู่เป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน

บทเรียนจากเกาหลี

เกาหลี เป็นประเทศแรกของเอเชีย ที่ได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิง ใน พ.ศ. 2511 ได้จัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมและสารสนเทศ และในปี พ.ศ. 2533 ได้แยกกระทรวงวัฒนธรรม ออกเป็นหน่วยงานอิสระ และในปีเดียวกันนี้ ได้เกิดกระแส Korean Wave จากกลุ่มนักร้อง K-POP แพร่หลายไปสู่ประเทศญี่ปุ่น จีน รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย ในปี พ.ศ. 2541 เกาหลี ได้จัดตั้ง กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ได้จัดการส่งเสริมการสร้างโทรทัศน์และภาพยนตร์ อิงประวัติศาสตร์ จนกระทั่งโด่งดังหลายเรื่อง เช่น Dae Jang Geum ซึ่งโด่งดังทั่วโลก ใน พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2547 ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 กลุ่มนักร้องบอยแบนด์ BTS ได้ประสบความสำเร็จ จากทัวร์คอนเสิร์ตในสหรัฐอเมริกา (อุตสาหกรรมบันเทิงเกาหลีใต้, 2563)

บทบาทสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ในการพัฒนาอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลีใต้ คือ สถาบัน KOCCA (The Korea Content Agency) ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2552 ในปัจจุบัน KOCCA ได้ส่งเสริมธุรกิจเกี่ยวกับ อุตสาหกรรมบันเทิง 12 ธุรกิจ (อุตสาหกรรมบันเทิง เศรษฐกิจหลักเกาหลี หมดเด็ดจากรัฐบาล, ม.ป.ป.) คือ

1. ระบบโทรทัศน์เคลื่อนที่ดิจิทัล (Broadcasting)
2. เพลง (Music)
3. เกม (Game)
4. การ์ตูน (Comics)
5. ภาพเคลื่อนไหว (Animation)
6. คาแรคเตอร์ (Character Licensing)
7. แฟชั่น (Fashion)
8. การขยายไปยังต่างประเทศ (Overseas Expansion)
9. เทคโนโลยีวัฒนธรรม (Culture Technology)
10. การสร้างเนื้อหาสำหรับคนรุ่นหลัง (Next Generation Content)
11. การพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Source Development)
12. การสร้างศูนย์สนับสนุนและเรียนรู้ด้านธุรกิจ (CKP. Business support Center and Academy)

ความสำเร็จของอุตสาหกรรมบันเทิงของเกาหลี เริ่มต้นจากการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมและสารสนเทศ ใน พ.ศ. 2511 แล้วเกิดกระแส Korean Wave จากวงนักร้อง K-Pop ในปี พ.ศ. 2533 ต่อจากนั้นรัฐบาลเกาหลี ได้จัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ใน พ.ศ. 2541 และสร้างวิสัยทัศน์ทางวัฒนธรรม 2000 (Cultural Vision 2000) สนับสนุนการศึกษา เพื่อผลิตเยาวชนรุ่นใหม่ ให้มีความคิดสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม แล้วต่อจากนั้นก็จัดตั้งสถาบัน KOCCA เพื่อทำหน้าที่เปิดเสรีครบวงจร ทางด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อมุ่งสู่ธุรกิจ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมบันเทิง บนพื้นฐานวัฒนธรรมของเกาหลี ได้เป็นที่ยอมรับทั่วโลก สำหรับประเทศไทย มีรากเหง้าทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ต่อเนื่องกันมายาวนาน ผสมผสานกันจนตกผลึก แต่ผลึกในแต่ละสมัยอาจเปลี่ยนแปลงบ้าง ตามแรงผลักดันของสังคมภายนอก ซึ่งสังคมไทยมีที่ยอมรับ ปฏิเสธ และปรับปรุงให้กลมกลืน

ในสมัยที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์กำลังรุ่งเรือง ประเทศไทยก็มีพื้นฐานประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ยาวนานไม่น้อยกว่าชาติอื่น ๆ การพัฒนาตามระบบทุนนิยม บนพื้นฐานความคิดตะวันตก ส่งผลต่อความยากจน แร้นแค้น ยากลำบาก สูญเสียเอกราชด้านวัฒนธรรม ทำลายสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ

การแก้ปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ด้วยการใช้หลักเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามแบบอย่าง เกาหลี และประยุกต์ให้สอดคล้องกับสังคมไทย บนพื้นฐานหลักเศรษฐกิจพอเพียง และศาสตร์พระราชา อาจเป็นทางเลือกใหม่ ในการนำสังคมไทย ทั้งภาคเมือง และท้องถิ่น ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างสมดุล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

บรรณานุกรม

- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2564). *หลักการทรงงานเพื่อคนยากไร้ ด้อยโอกาส*. ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วนิดา การพิมพ์, 121 หน้า.
- _____. บก. (2563). *ศาสตร์พระราชา*. ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วนิดา การพิมพ์, 340 หน้า.
- พัชรี บอนคำ. (ม.ป.ป). *อุตสาหกรรมบันเทิงเศรษฐกิจหลักเกาหลี*. สืบค้นจาก www.urbancreature.co.th
- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2018). *หลัก 6 ประการของคณะราษฎร*. สืบค้นจาก www.soc.go.th
- สำนักงานสภานโยบาย การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ. (2023). *Creative Economy พาเศรษฐกิจไทยก้าวไกลสู่สากลโลก*. สืบค้นจาก www.nxpo.or.th
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. สืบค้นจาก www.nesdc.go.th
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโซล. (2563). *อุตสาหกรรมบันเทิงในประเทศเกาหลีใต้*. สืบค้นจาก www.ditp.go.th
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2563). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์*. สืบค้นจาก www.cea.or.th
- _____. (2563). *ABOUT CEA*. สืบค้นจาก www.cea.or.th
- ทอฟฟเลอร์ อัลวิน. (2539). *สุกัญญา ตีระวนิชย์ แปล. คลื่นลูกที่สาม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์, 370 หน้า.